

(Huoti Hilippälän muistikirjasta puhtaaksikirjoittanut 9.11.1994 P. Keynäs)

Karjalan väl. hallituksen toiminta ajalta

Uudet Karjalan Hallituksen jäsenet ottivat hallitus toimet vastaan Vuokkiniemellä maakuntapäivien aikana kesäk. 14 p. 1920.

Bolsevikit olivat jo toukokuun 18 p:nä saavuttaneet Uhtuan ja hallitus oli siirtynyt Uhtualta, aluksi 17. p:nä Vuokkiniemelle ja niin yli rajan Suomen puolelle Hyryyn asti.

1 komp. vapaaehtoisia kuitenkin järjestäytyi Hyryssä sekä eteni aina Jyväskylähdelle asti. Lähti Hyrystä 23.5.

Uusi hallitus astui toimeensa maan ollessa jo vihollisten hallussa.

Kuten Vuokkiniemen maakuntapäivien pöytäkirjasta näkyy päätettiin ryhtyä aseelliseen puolustukseen, jopa vihollisen maasta karkoittamiseen.

Maakuntapäivien päätösten ja niiden valtuuksien perusteella, jotka maakuntapäivät hallitukselle antoivat, valittiin lähetystö Suomen hallituksen luotsaamaan Suomen hallituksen tietoon maakuntapäivien päätös, sekä anomaan lainaa asian käytännöllistä toteuttamista varten.

Ennenkuin lähetystö, joka lähti Vuokkiniemeltä 19/6 -20 oli saanut mitään asioistaan toteutetuksi, täytyi 1 komp., joka oli Jyväskylähdessä peräytyä Vuokkiniemelle varustuksen puutteen vuoksi. Bolsevikit tekivät Jyväskylähtea vastaan kolme eri hyökkäystä ennenkuin joukkomme ennättivät tehdä liikkeensä Uhtuan valloittamiseksi.

Vuokkiniemellä ollessa alkoi jo liikkua huhuja, että Vuonnisen, Venehjärven, Latvajärven ja Kivijärven miehet olivat yhteistoiminnassa vihollisen kanssa.

Sen johdosta hallituksen olo Vuokkiniemellä alkoi käydä arveluttavaksi, ja päätti hallitus 21/6 siirtyä Kivijärvelle, sillä yhteys Suomeen, jopa peräytymisen voi käydä mahdottomaksi.

Jo Aijonlahteen saavuttuamme saimmekin kuulla, että jossain Ilvesvaarassa olivat edellä mainittujen kylien miehet pitäneet kokousta sekä päättäneet tuhota tai ainakin vangita kaikki toimihenkilöt.

Yöllä 22. päivää vasten tapasimmekin jo Paahkomienvaaraan tulles-

samme joitakin aseistettuja miehiä, jotka kuitenkin eivät esiintyneet meitä vastaan. Paahkomienvaaraan tuli meidän siellä ollessa Kivijärvellä olleista miehistämme A. Väisänen ym., jotka kertoivat, että edellisenä iltana oli murhattu Kivijärven lähellä nuorukaiset Ali Oittinen Luusalmosta ja Saarijoki Nurmilahdesta. Se todisti täydellisesti sen otaksuman, että edellä mainittujen kylämiesten miehet olivat liittyneet bolsevikkeihin ja avustivat niitä.

Paahkomienvaarasta lähdettyämme löysimmekin edellä mainitut nuorukaiset murhattuina. Että vasta maakuntapäivien päätettyä aseilla puolustaa maata sinne tunkeutunutta vihollista vastaan omat karjalaiset liittyivät vihollisiin sekä surmasivat omia kansalaisia, tuntuu kaiken ymmärryksen yllä menevältä teolta. Mutta että niin katalasti oli menetelty, siitä ei ollut epäilemistä.

Kivijärvelle saavuttuamme olimme joitakin tunteja olleet kylässä sekä tiedusteltuamme kyläläisiltä, missä oli miehet, tunnustivat pari naista, että osa kylän miehistä oli aseissa ja väijyivät jossain metsässä.

Kylään tultua kuitenkin jo asetimme vahdit, koska olimme selvillä, että edellä mainittujen kylämiesten miehet todellakin tarkoittivat ahdistaa, jopa tuhota meidät.

Hallituksella oli matkassa arkisto sekä suuri osa hallitukselle kuuluvaa omaisuutta, ja yksityisten tavaroita oli niin paljon, että kuormastoa kuljetti kolme hevosta. Kesäk. 22. p:nä piti hallitus istunnon Kivijärven koululla, sekä kuultuaan komppanian päällikön mielipiteen kuin myöskin Louhikosken ilmoituksen, että Venehjärvestä päin oli tulossa noin 40 miehen joukko ja 2 konekivääriä, päätti hallitus siirtyä yhtä menoa Suomen puolelle. Juuri tämän päätöksen tehtyä alkoikin kuulua konekiväärien rätinää, ja kuulat alkoivat viheltää ylitemme. Sotilasjohto komensi miehet puolustusasemiin, jotka alkoi vastata kivääritulolla. Osa miehistämme komennettiin matkamme suunnalla ketjuun ja pitämään silmällä, että ei sieltä puolen tapahtuisi yllätystä.

Allekirjoittanut Hilippälä oli koko ajan Kivijärvellä ja seurasi taistelua. Matkamme suunnalle ketjuun komennetuista miehistä 30 pakeni ilman mitään taistelua Suomen puolelle joten etupuolelle ei jäänyt kuin joitakin miehiä. Samoin osa siviiliväkeä, jotka olivat seuranneet Vuokkiniemeltä, pakenivat kohta taistelun alettua. Ammunnan vähän vaijettua päätettiin lähteä liikkeelle Suomeen päin. Komppanian päällikö Riihirannalta tiedustelin, että luuliko hän voinnansa kuljettaa arkiston. Hän vakuutti sen voinnansa järjestää. Silloin lähti en-

simmäinen ketju liikkeelle, ja kuormaston piti kulkea kahden ketjun välissä. Kohta liikkeelle lähdettyä huomattiin savua matkamme suunnalta. Joukko naisia ja siviiliväkeä seurasi ensimmäisen ketjun jäljessä. Savua lähestyttyä ammuttiin konekivääristä yksi tai pari levyä savua kohti ja pitkin vaaran rinnettä sillä karkoittaaksemme mahdollisesti siellä väijyvän vainolaisen. Meidän oli juuri sitä ennen kuljettava pitkälti suojatonta myötämaata sekä yli notkon, joka voi olla 200 metriä leviää.

Vihollisesta kuitenkin ei kuulunut mitään, ja niin ketjussa marssittiin yli Suomen rajasta Viankijärven rantaan. Jälempänä kulkeva ketju oli kuitenkin jo ehtinyt sivuuttaa meidät ja oli ennen meitä Suomen puolella rajaa. Hallituksen tärkeimpiä asiapapereita ja Vuokkiniemen maakuntapäivien pöytäkirjoja, joita oli koko matkan kuljetettu erillään kuormastosta, oli Kivijärvellä ollessa jätetty tuomari Aaltion huostaan, ja joka kohta taistelun aljettua oli seurannut toisia pakenevia, oli jättänyt laukkunsa ja siinä olleen asiakirjasalkun Kivijärvelle lähinnä koulua sijaitsevaan taloon.

Viankijärven rannassa myöskin sain kuulla, että kuormasto oli jäänyt Kivijärven kylään, sillä ajopelit olivat särkyneet kohta liikkeelle lähtiessä. Arkistossa oli osa toimikunnan eli edellisen hallituksen arkistoa.

Ennen Kivijärveltä lähtöä kävi allekirjoittanut puhelimesta, ja silloin vielä oli yhteys Vuokkiniemelle jääneen 1. komp. kanssa.

Komppanian päällikkö Parviaiselle selitin miten oli asiat sekä kehoitin myöskin heitä poistumaan Vuokkiniemeltä, minkä tien parhaaksi katsoivat. Komppanian päällikkö Parviainen ei kuitankaan pitänyt tilannetta kovin vaarallisenä, vaan sanoi olevansa valmis ottamaan vastaan mitä tuli.

22. p:nä 1 tienoissa päivällä saavuimme kaikin Hyryyn. Siinä joukkoa tarkastettaessa ei huomattu ketään olevan poissa, vaan olivat kaikin saapuneet onnellisesti rajan yli.

Suomen puolelle päästyä jo rajalla päästettiin voimakas eläköön huuto ja tuntui kuin katkera pettymyksen olisi jonkun verran haihtunut. -Oi Karjala! Oi syntymämaa! Mikä on tuleva osaksesi!

22. päivän iltana jatkoi hallitus matkaansa mm. Suomen valtuutettu Haapasen kehoituksesta Vuokin kansakoululle, johon saavuttiin kesäk. 23. p. aamulla.

Kivijärven laiturille jäi noin 160 säkkiä jauhoja ja ryyniä, tupakkia sekä

muuta ruokatavaraa.

Ripeästi ilmoitimme edustajallemme Helsinkiin tapahtumista. Edellä mainitun Kivijärven tapahtuman johdosta toimintamme kärsi todellakin masentavan tappion. Oli oma Karjalan kansa ajanut hallituksensa pois maasta. -On todella ikävää ajatella, että tekivätkö mainitut karjalaiset tuon katalan teon tietämättömydessään tai päin vastoin. Olivat itse valinneet hallituksen sekä säätäneet sille toiminta ohjelman, ja eikähän hallitus mitenkään ollut ehtinyt sitä rikkoa. Karjalan kansan voipa sanoa yksimielinen päätös oli irti Venäjältä.

Tartossa alkaviin Suomen ja Venäjän välisiin rauhan neuvotteluihin oli valittu myös karjalaisten puolesta kaksi edustajaa, Jaakko Pohjola ja Pekka Pankkonen. Venäläinen valtuuskunta kuitenkin ei ottanut näitä vastaan virallisesti, sillä tiesivät he, että karjalaiset olivat karkoittaneet hallituksensa, ja siis millä oikeudella oli hallituksella ajaa sitten vielä Karjalan kansan asiaa.

Vuokkiniemen maakuntapäivät olivat kuitenkin oikeuttaneet hallituksensa edustamaan Karjalan kansaa ulkopuolella alueensa rajojenkin, siis hallitus ei katsonut voivansa luopua siitä oikeudesta. Sillä suurin osa valitsijoitakin oli hallituksen takana, sen todistaa eri puolilta Karjalaa saapuneet pöytäkirjat.

1. komppania, joka oli jäänyt Vuokkiniemelle, 20/6 siirtyi suorinta tietä Pistojärvelle. Osa Kiestingin kuntaa kuultuaan maakuntapäivien päätöksen olikin jo tarttunut aseisiin. Kontokki, Kiimasjärvi, Tungue pysyivät yhä aseelliseen toimintaan ryhtymättä. Kuhmoon oli saapunut eteläkunnista noin parisataa miestä norman hakuun. Niille ehdotettiin, että nuoremmat miehet liittyisivät joukkoihin, ja vanhemmat veisivät norma koteihinsa. Siihenkään ei suostuttu. Sillä bolschevikit eivät siihen asti olleet liikkuneet sillä alueella ja siis heillä ei ollut mitään ahdistusta siltä taholta.

Hyrssä olevasta joukosta karkasi 36 miestä aseineen rajan taakse bolschevikien puolelle. Kaikki näyttäytyi menetetyltä. Keneenkään ei tietänyt luottaa.

Tuoppajärven eteläpuoliset kylät sitävastoin pitivät vihollista ulkopuolella rajainsa. Pienempiä kahakoita oli Valasjoessa, Kiisjoessa sekä Sohjanassa, jossa koko bolschevikijoukkue joutui vangiksi, ja kaatui toistakymmentä 19 miestä. Pistojärvellä olleet joukko-osastomme taistelivat ylivoimaista vihollista vastaan myöskin Hirvisalmella 21/7.20.

Asema kuitenkin Pistojärvellä kuin myöskin eteläpuolella Paanajärveä

oleville joukoille näytti arveluttavalta kun bolscheviikit alkoivat miehittää kyliä eri puolilta päävoimiamme.

Koska joukkoihimme liittyminen ei edistynyt vaan päinvastoin ilmeni ka-
valtajia eri puolilla ja kun näytti, että vihollisemme todella ryhtyisivät ahdistama-
maan joukkojamme ja kun taistelullakaan ei näyttänyt olevan edellytyksiä mi-
hinkään saavutuksiin, annettiin heinäk. 23 p:nä peräytymiskäsky Pistojärvellä ja
Tuoppajärven eteläpuolella oleville joukoille, jotka sitten saapuivatki Kuusa-
mon pit. Lämpsänkylään.

Pitkin kesää saapui sitten tietoja bolschevikkien väkivallan töistä Karja-
lassa sekä pöytäkirjoja eri paikkakunnilta, joissa mm. oli päätetty ryhtyä aseelli-
seen vastarintaan bolschevikkiä vastaan.

Tarttoon Suomen ja välillä pidettäviin rauhanneuvotteluihin valittiin Kar-
jalan asiaa esittämään herrat J. Pohjola ja Pekka Pankkonen, joita venäläinen
rauhan valtuuskunta ei ottanut vastaan virallisesti, vaan saivat kuitenkin tilai-
suuden jättää asiakirjansa mainitun rauhanvaltuuskunnaan sihteerille.

Myöhemmin saatujen tietojen mukaan olivat bolschevikki joukot vastoin-
käymisistään siksi masentuneet, että ei olisi tarvittu suurtakaan painostusta
puoleltamme ennenkuin olisivat jättäneet myös Uhtuan. Uhtualla sanottiinkin
olevan heillä veneet valmiina ja Jyväskylän taistelun jälkeen olivat useampia
vuorokausia piileksineet metsissä uskaltamatta saapua kyliin. Samoin Hirvi-
salmen taistelun jälkeen, joissa kärsivät yhä raskaamman tappion, oli bolsche-
vikijoukot hermostuneita, eivätkä pitkiin aikoihin tehneet liikkeitä, hajoittaakseen
voimiaan.